

Ciekawostki o bananach: 40 sprawdzonych faktów

Ciekawostki zebrał: Marcin Balana · Opublikowano: 17.10.2026 · Zaktualizowano: 20.10.2026 · Zweryfikowano: 19.10.2026

Banany to owoce roślin z rodzaju *Musa*. Najstarsze ślady uprawy bananów, sprzed co najmniej 6500 lat, pochodzą z Nowej Gwinei, a w 2024 r. świat wyeksportował ich około 19,1 mln ton. Bananowiec nie jest drzewem, lecz olbrzymią byliną z pozornym pniem, a uprawne banany to bezpłodne klony rozmnażane z odrostów. Dlatego tak groźna jest dla nich fuzarioza TR4, wykryta już w 21 krajach.

NAJWAŻNIEJSZE W SKRÓCIE

- Na świecie istnieje ponad 1000 odmian bananów, a rodzaj *Musa* obejmuje 88 gatunków.
- W 2024 r. światowy eksport bananów wyniósł około 19,1 mln ton, z czego około 5,8 mln ton przypadło na Ekwador.
- Najstarsze ślady uprawy bananów, sprzed co najmniej 6500 lat, pochodzą z Nowej Gwinei.
- Rekordowa kiść bananów z 2001 r. liczyła 473 owoce i ważyła 130 kg.
- Pozorny pień największego gatunku banana, *Musa ingens*, osiąga zwykle 15 m.
- Choroba TR4 występuje już w 21 krajach, a w 2019 r. dotarła do Ameryki Południowej.
- W UE banan w handlu musi mieć co najmniej 14 cm długości i 27 mm grubości (z wyjątkami).

Banany na świecie

1 Na świecie istnieje ponad 1000 odmian bananów

Według Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) na świecie istnieje ponad 1000 odmian bananów. Najczęściej sprzedawana jest odmiana Cavendish: odpowiada za nieco mniej niż połowę światowej produkcji, a jej roczne zbiory FAO szacuje na około 50 mln ton. Według badaczy z 2017 r. to ponad 40% światowej produkcji. Banany należą do najczęściej produkowanych, sprzedawanych i spożywanych owoców na świecie.[1][2]

Źródła: Food and Agriculture Organization of the United Nations, Bananas, <https://www.fao.org/markets-and-trade/commodities-overview/bananas-tropical-fruits/bananas/en>, Data odczytu: 2026.10.16, Data odczytu: 2026.10.16; Dale J., James A., Paul J.-Y. i in., Transgenic Cavendish bananas with resistance to Fusarium wilt tropical race 4, Data publikacji: 2017.11.14, Data odczytu: 2026.10.16

2 W 2024 r. światowy eksport bananów wyniósł około 19,1 mln ton

Według wstępnych szacunków FAO światowy eksport bananów spadł w 2024 r. o około 1%, do około 19,1 mln ton. W ostatnich latach handel bananami utrzymuje się na poziomie około 20 mln ton rocznie. Banany uprawia się głównie w Azji, Ameryce Łacińskiej i Afryce, a największymi producentami na własny użytek są Indie i Chiny. W najbiedniejszych krajach banany są zarówno podstawą wyżywienia, jak i źródłem dochodu.[3][4]

Źródła: Food and Agriculture Organization of the United Nations, Banana Market Review – Preliminary Results 2024, <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/560972a9-e34d-44f5-9079-fc1551e0fd69/content>, Data odczytu: 2026.10.19, Data odczytu: 2026.10.16; Food and Agriculture Organization of the United Nations, Bananas, Data odczytu: 2026.10.19, Data odczytu: 2026.10.16

2026.10.16

3 Ekwador eksportuje około 5,8 mln ton bananów rocznie

Ekwador jest największym eksporterem bananów na świecie, a w 2024 r. jego eksport miał wynieść około 5,8 mln ton. FAO odnotowało, że w pierwszych 8 miesiącach 2024 r. wysyłki bananów z Ekwadoru spadły o około 7%. Ekwador odpowiada więc za mniej więcej 30% światowego eksportu bananów, szacowanego przez FAO na 19,1 mln ton.[5]

Źródło: Food and Agriculture Organization of the United Nations, Banana Market Review – Preliminary Results 2024 , Data odczytu: 2026.10.19

4 Unia Europejska sprowadziła w 2024 r. około 5,2 mln ton bananów

Według szacunków FAO import netto bananów do Unii Europejskiej wyniósł w 2024 r. około 5,2 mln ton. Stany Zjednoczone sprowadziły w tym czasie około 4,1 mln ton, Chiny około 1,6 mln ton, a Rosja około 1,2 mln ton. W okresie styczeń–sierpień import netto Chin spadł rok do roku o 11%, a Rosji w całym roku o około 16%. W pierwszych 9 miesiącach 2024 r. średnie ceny importowe bananów w USA były o około 17% niższe niż rok wcześniej.[5]

Źródło: Food and Agriculture Organization of the United Nations, Banana Market Review – Preliminary Results 2024 , Data odczytu: 2026.10.19

5 Kolumbia mogła wyeksportować w 2024 r. rekordowe 2,3 mln ton bananów

Według szacunków FAO eksport bananów z Kolumbii miał w 2024 r. wzrosnąć do około 2,3 mln ton, czyli najwyższego poziomu w historii tego kraju. Gwatemala miała w tym czasie wystać za granicę około 2,6 mln ton bananów. Eksport z Kostaryki miał natomiast spaść o około 32%, do około 1,3 mln ton, najniższego odnotowanego poziomu. FAO zaznacza, że wszystkie dane w raporcie są wstępne.[5]

Źródło: Food and Agriculture Organization of the United Nations, Banana Market Review – Preliminary Results 2024 , Data odczytu: 2026.10.19

6 W 2021 r. 89% bananów w Unii Europejskiej pochodziło z importu

Według Komisji Europejskiej podaż bananów w Unii Europejskiej, czyli import razem z produkcją własną, wzrosła w latach 2012–2021 o 37% i w 2021 r. osiągnęła 5,8 mln ton. Import stanowił 89% tej podaży, wobec 85% w 2012 r. Pozostałe około 11% to banany z regionów najbardziej oddalonych UE: Wysp Kanaryjskich, Gwadelupy, Martyniki, Madery i Azorów.[6]

Źródło: Komisja Europejska, Study shows positive impact of CAP on the preservation of EU banana production , Data publikacji: 2022.08.29, Data odczytu: 2026.10.19

7 Program POSEI przeznacza 43% swoich środków na banany

Program POSEI wspiera rolnictwo w regionach najbardziej oddalonych UE kwotą 653 mln euro rocznie dla 3 państw: Hiszpanii, Francji i Portugalii. Według Komisji Europejskiej 43% tych pieniędzy trafia do sektora bananów. Hiszpania przeznacza na ten cel 141,1 mln euro na Wyspach Kanaryjskich, Francja 129,1 mln euro na Martynice i Gwadelupie, a Portugalia 8,6 mln euro na Maderze i Azorach.[6]

Źródło: Komisja Europejska, Study shows positive impact of CAP on the preservation of EU banana production , Data publikacji: 2022.08.29, Data odczytu: 2026.10.19

8 Banan w handlu w UE musi mieć co najmniej 14 cm długości

Według rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 1333/2011 z 19 grudnia 2011 r. banan w handlu musi mieć co najmniej 14 cm długości i 27 mm grubości. Krótsze banany z Madery, Azorów, Algarve, Krety, Lakonii i Cypru można sprzedawać tylko w klasie II. Długość mierzy się wzdłuż wypukłej strony owocu, od końca kwiatowego do miejsca, w którym szypułka łączy się z koroną. W każdej klasie dopuszcza się 10% owoców poniżej wymogu, ale najwyżej o 1 cm krótszych.[7]

Źródło: EUR-Lex, Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 1333/2011, Data odczytu: 2026.10.19

9 Pierwsza konferencja Światowego Forum Bananowego odbyła się w 2009 r.

Pierwsza konferencja Światowego Forum Bananowego odbyła się 7–8 grudnia 2009 r. w siedzibie FAO w Rzymie. Przygotował ją komitet złożony z przedstawicieli branży bananowej, organizacji społeczeństwa obywatelskiego i rządów. Czwarta globalna konferencja forum odbyła się w Rzymie 12 i 13 marca 2024 r., a 11 marca zorganizowano spotkanie o fuzariozie TR4 i przyszłości branży bananowej.[8][9]

Źródła: Food and Agriculture Organization of the United Nations, First Conference of the World Banana Forum, <https://www.fao.org/world-banana-forum/about-the-forum/first-conference/en/>, Data odczytu: 2026.10.19, Data odczytu: 2026.10.19; Food and Agriculture Organization of the United Nations, Banana publications, Data odczytu: 2026.10.19

Historia bananów

10 Banany uprawiano już co najmniej 6500 lat temu

Banany prawdopodobnie stopniowo udomowiono na Nowej Gwinei co najmniej 6500 lat temu. Do Afryki dotarły z Azji zapewne około 2000 lat temu, choć nowe znaleziska archeologiczne sugerują, że w Ugandzie zbierano je już 4500 lat temu. O jedzeniu bananów piszą dawne teksty greckie, łacińskie i arabskie, a Aleksander Wielki widział banany podczas wyprawy do Indii.[10][11]

Źródła: Encyclopaedia Britannica, Banana, <https://www.britannica.com/plant/banana-plant>, Data odczytu: 2026.10.16, Data odczytu: 2026.10.16; Perrier X., De Langhe E., Donohue M. i in., Multidisciplinary perspectives on banana (Musa spp.) domestication, Data publikacji: 2011.06.28, Data odczytu: 2026.10.16

11 Na bagnach Kuk uprawiano banany około 6500 lat temu

Bagna Kuk na Nowej Gwinei, położone na wysokości około 1500 m n.p.m., są uprawiane niemal bez przerwy od 7000, a być może nawet od 10 000 lat. Według UNESCO około 6500 lat temu ludzie przeszli tu do rolnictwa opartego na rozmnażaniu wegetatywnym bananów, taro i jamu. Kuk to jedno z niewielu miejsc na świecie, gdzie archeologia wskazuje na niezależny rozwój rolnictwa. W 2008 r. 116 ha tych bagien wpisano na Listę światowego dziedzictwa UNESCO.[12]

Źródło: UNESCO World Heritage Centre, Kuk Early Agricultural Site, Data odczytu: 2026.10.19

12 W XIX w. banany trafiły na targi w USA

Od XIX w., czyli od ponad 100 lat, banany sprzedaje się na targach w USA. Wcześniej, wkrótce po dotarciu Europejczyków do Ameryki, przewieziono je tam z Wysp Kanaryjskich. Najpierw zaczęto je uprawiać na wyspie Hispaniola, a potem na innych wyspach i na kontynencie. Banany przywozili ze sobą także zniewoleni Afrykanie i wiele tamtejszych przepisów z plantanami ma afrykańskie korzenie.[13]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Banana , Data odczytu: 2026.10.16

13 Banany uprawia się w angielskim Chatsworth od 1830 r.

Banany uprawia się w posiadłości Chatsworth w Anglii od 1830 r. Joseph Paxton, główny ogrodnik 6. księcia Devonshire, zdobył okaz sprowadzony z Mauritiusa i nazwał go *Musa Cavendishii* na cześć swoich pracodawców. Roślina zakwitła w 1835 r., a owoce wydała w maju następnego roku. Według Chatsworth niemal każdy banan jedzony na Zachodzie pochodzi od rośliny wyhodowanej tam ponad 180 lat temu.[14]

Źródło: Chatsworth House Trust, The Chatsworth banana , Data publikacji: 2022.07.31, Data odczytu: 2026.10.19

14 1 skrzynia bananowców z Chatsworth zapoczątkowała uprawy na Samoa

Z 2 skrzyń bananowców, które książę Devonshire przekazał misjonarzowi, podróż przetrwała tylko 1. Według Chatsworth właśnie ona zapoczątkowała uprawę bananów na Samoa i innych wyspach Mórz Południowych. W Chatsworth bananowce dają 30–100 owoców rocznie. Tamtejsza odmiana ma zwartszy miąższ i jest mniej słodka niż banany sprzedawane w supermarketach.[14]

Źródło: Chatsworth House Trust, The Chatsworth banana , Data publikacji: 2022.07.31, Data odczytu: 2026.10.19

15 Określenie „republika bananowa” powstało w 1901 r.

Termin „republika bananowa” ukuł w 1901 r. amerykański pisarz O. Henry. Według Britanniki tak nazwano m.in. Honduras, w którym ogromną władzę miała amerykańska United Fruit Company. Jej spółka zależna Tela Railroad Company działała w Hondurasie, a United Fruit otwarcie kontrolowała rząd tego kraju i była w nim największym pracodawcą.[15]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Banana republic , Data odczytu: 2026.10.19

Jak rośnie banan

16 Pozorny pień bananowca ma 3–6 m wysokości

Pozorny pień bananowca ma 3–6 m wysokości i jest zbudowany z nasad pochw liściowych, bo bananowiec to olbrzymia roślina zielna, a nie drzewo. Pień wyrasta z podziemnego kłącza. Wieńczy go rozeta 10–20 liści, które mogą mieć 3–3,5 m długości i 65 cm szerokości. Z wierzchołka wyrasta duży kwiatostan z żółtawymi kwiatami osłoniętymi purpurowoczerwonymi przysadkami, który zwisa i zmienia się w kiść owoców.[13]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Banana , Data odczytu: 2026.10.16

17 Największy gatunek banana dorasta do 15 m

Pozorny pień banana *Musa ingens* z Nowej Gwinei osiąga zwykle 15 m, co według Guinness World Records czyni go największym gatunkiem banana. Rozwinięte liście tej rośliny sięgają nawet 20 m nad ziemią. *Musa ingens* rośnie w wilgotnych tropikalnych lasach górskich. Guinness uznaje ten gatunek, obok andyjskiej *Puya raimondii*, za największą roślinę zielną świata.[16][17]

Rekord Źródła: Guinness World Records, Largest banana species, <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/627895-largest-banana-species>, Data odczytu: 2026.10.19, Data odczytu: 2026.10.19; Guinness World Records, Largest herb , Data odczytu: 2026.10.19

18 Rodzaj Musa obejmuje 88 gatunków

Rodzaj Musa, do którego należą banany, obejmuje według bazy Plants of the World Online ogrodów Kew 88 uznanych gatunków. Nazwa rodzaju, zapisywana w bazie jako Musa L., ukazała się w 1753 r. w dziele Species Plantarum. Rośliny z tego rodzaju występują naturalnie w tropikalnej i subtropikalnej Azji oraz w zachodniej części Pacyfiku. Rodzaj Musa należy do rodziny Musaceae.[18]

Źródło: Royal Botanic Gardens, Kew, Plants of the World Online: Musa L. , Data odczytu: 2026.10.19

19 Kiść liczy od 50 do 150 bananów

Jedna kiść bananów liczy od 50 do 150 owoców, nazywanych palcami. Są one zebrane w grupy, tzw. ręce, po 10–20 sztuk. Kiście pożądane w handlu mają co najmniej 9 rąk i ważą 22–65 kg. Z 1 akra ziemi można zebrać rocznie 300 i więcej takich kiści. Rozwijające się kiście często ostaną się workami przed owadami, ptakami i wiatrem.[13]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Banana , Data odczytu: 2026.10.16

20 Rekordowa kiść bananów liczyła 473 owoce

Największa kiść bananów w historii pomiarów liczyła 473 owoce i ważyła 130 kg. Wyhodowały ją firmy Kabana SA i Tecorone SL na wyspie El Hierro w hiszpańskim archipelagu Wysp Kanaryjskich. Rekord Guinnessa odnotowano 11 lipca 2001 r. To ponad 3 razy więcej owoców niż w dużej kiści handlowej, która liczy do 150 bananów.[19]

Rekord Źródło: Guinness World Records, Largest bunch of bananas , Data odczytu: 2026.10.19

21 Każdy pień bananowca wydaje tylko 1 kiść

Każdy pozorny pień bananowca wydaje tylko 1 kiść owoców, dlatego po zbiorze ścina się go przy ziemi. Zastępują go odrosty wyrastające z kłącza mniej więcej co 6 miesięcy, więc jedno kłącze żyje wiele lat. Pierwsze owoce dojrzewają po 10–15 miesiącach od posadzenia, a potem plon jest niemal ciągły. Starsze odrosty regularnie się usuwa.[13]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Banana , Data odczytu: 2026.10.16

22 Banan Cavendish ma 3 zestawy chromosomów

Banan Cavendish ma 3 zestawy chromosomów, dlatego oznacza się go jako AAA ‘Dwarf Cavendish’. Litera AAA znaczą też, że odmiana pochodzi od gatunku Musa acuminata. Większość uprawnych bananów to mieszańce Musa acuminata i Musa balbisiana albo podgatunków M. acuminata, dlatego zamiast nazw łacińskich opisuje się je literami A i B. Uprawne banany są bezpłodnymi klonami.[13]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Banana , Data odczytu: 2026.10.16

23 Genom banana ma 523 mln par zasad

W 2012 r. czasopismo „Nature” opublikowało szkic genomu banana Musa acuminata o wielkości 523 megabaz. Zbadano podwojony haploid odmiany DH-Pahang, która jest podatna na choroby i dlatego słabo nadaje się do uprawy. Genom obejmuje 11 chromosomów i ponad 36 000 genów. Badacze wykryli w linii rozwojowej bananów 3 rundy podwojenia całego genomu.[20][21]

Źródła: D'Hont A. i in., The banana (*Musa acuminata*) genome and the evolution of monocotyledonous plants , Data odczytu: 2026.10.19; Sci.News, Banana Genome Sequenced , Data publikacji: 2012.07.20, Data odczytu: 2026.10.19

24 Największa kolekcja bananów ma ponad 1600 próbek

Międzynarodowe Centrum Tranzytowe Germoplazmy *Musa* (ITC) na uczelni KU Leuven w Belgii przechowuje ponad 1600 próbek jadalnych i dzikich bananów. To największa na świecie kolekcja materiału genetycznego bananów. Próbki zamraża się w temperaturze -196°C , co pozwala przechowywać je bezterminowo. W ciągu 30 lat centrum wystąpiło ponad 17 000 próbek do badaczy i rolników w 109 krajach.[22]

Źródło: Alliance of Bioversity International and CIAT, International *Musa* Germplasm Transit Centre , Data odczytu: 2026.10.19

Choroby bananów

25 W latach 50. XX w. choroba zniszczyła uprawy bananów Gros Michel

Pod koniec lat 50. XX w. odmiana Gros Michel, która dominowała w światowym handlu bananami, padła ofiarą grzyba glebowego wywołującego chorobę panamską, rodzaj fuzariozy. Uprawne banany są klonami, więc rolnicy nie mogli wyhodować odpornych roślin ani pozbyć się grzyba z gleby. Musieli zastąpić Gros Michel odporniejszą odmianą Cavendish. Gros Michel był przy tym bogatszy w smaku i słodszy.[13]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Banana , Data odczytu: 2026.10.16

26 Choroba TR4 występuje już w 21 krajach

Fuzarioza Tropical Race 4 (TR4) to grzybowa choroba bananowców, potwierdzona dziś w 21 krajach uprawiających banany. FAO uznaje ją za poważne zagrożenie dla branży: gdy pole zostanie skażone, walka z chorobą jest trudna i kosztowna. Według Britanniki TR4 zagraża odmianie Cavendish od lat 90. XX w., a wielu naukowców obawia się, że i ta odmiana może kiedyś zniknąć.[1][13]

Źródła: Food and Agriculture Organization of the United Nations, Bananas, <https://www.fao.org/markets-and-trade/commodities-overview/bananas-tropical-fruits/bananas/en>, Data odczytu: 2026.10.16, Data odczytu: 2026.10.16; Encyclopaedia Britannica, Banana , Data odczytu: 2026.10.16

27 Na Mindanao działa tylko 51 000 z 89 000 ha plantacji bananów

Według danych stowarzyszenia plantatorów, na które powołuje się FAO, z 89 000 ha plantacji bananów na filipińskiej wyspie Mindanao w produkcji pozostaje tylko 51 000 ha. Na pozostałej powierzchni w glebie obecny jest grzyb wywołujący fuzariozę TR4. FAO opisuje rozprzestrzenianie się tej choroby na Filipinach jako niszczycielskie. Eksport bananów z Filipin miał w 2024 r. spaść o około 3%, do 2,3 mln ton.[5]

Źródło: Food and Agriculture Organization of the United Nations, Banana Market Review – Preliminary Results 2024 , Data odczytu: 2026.10.19

28 W 2019 r. fuzarioza TR4 dotarła do Ameryki Południowej

W czerwcu 2019 r. na 2 plantacjach bananów w departamencie La Guajira na północnym wschodzie Kolumbii pojawiły się objawy fuzariozy TR4. Analizy DNA wykonane w Holandii potwierdziły, że to pierwsze wykrycie tej choroby w Ameryce Południowej. Według kolumbijskiego Instytutu Rolnictwa (ICA) choroba objęła około 185 ha upraw. Zaatakowała banany typu Cavendish.[23]

Źródło: Instituto Colombiano Agropecuario (ICA), Primer reporte de la marchitez por Fusarium en bananos tipo Cavendish, causada por la Raza 4 tropical, en Colombia , Data odczytu: 2026.10.19

29 Czarną sigatokę wykryto po raz pierwszy w 1963 r. na Fidżi

Czarna sigatoka, grzybowa choroba liści bananowców, została po raz pierwszy wykryta w 1963 r. w dolinie Sigatoka na Fidżi. Wywołuje ją grzyb *Mycosphaerella fijiensis*. Według rządu Dominiki rośliny z uszkodzonymi liśćmi mogą dawać nawet o 50% mniejszy plon owoców. W 2012 r. ministerstwo rolnictwa Dominiki potwierdziło obecność tej choroby na farmach na wyspie.[24]

Źródło: Government of the Commonwealth of Dominica, Agriculture officials embark on major quest to control the spread of the Black Sigatoka disease , Data publikacji: 2012.08.02, Data odczytu: 2026.10.19

30 W 2024 r. Australia dopuściła do sprzedaży banana GMO odpornego na TR4

W lutym 2024 r. urząd ds. żywności Australii i Nowej Zelandii (FSANZ) dopuścił do sprzedaży żywność z banana linii QCAV-4. Banan opracował Queensland University of Technology, a zmodyfikowano go tak, by był odporny na fuzariozę TR4, zwaną chorobą panamską. Odporność daje mu gen MamRGA2 z dzikiego banana *Musa acuminata* ssp. *malaccensis*. Żywność z tej linii musi mieć oznakowanie GM.[25]

Źródło: Food Standards Australia New Zealand, Approval Report A1274: Food derived from disease-resistant banana line QCAV-4 , Data publikacji: 2024.02.16, Data odczytu: 2026.10.19

31 Od 2024 r. banana GMO można uprawiać w całej Australii

16 lutego 2024 r. australijski regulator technologii genowych (OGTR) ogłosił wydanie licencji DIR 199 dla Queensland University of Technology. Licencja pozwala na komercyjną uprawę genetycznie zmodyfikowanych bananów odpornych na chorobę panamską w całej Australii, z ograniczeniami w niektórych stanach. Gen odporności wprowadzono do odmiany Cavendish Grand Nain. Licencjobiorca nie chce zastąpić nią obecnych odmian, lecz dać branży zabezpieczenie na wypadek epidemii.[26][27]

Źródła: Office of the Gene Technology Regulator, Notification of licence decision DIR 199 , Data publikacji: 2024.02.16, Data odczytu: 2026.10.19, Data odczytu: 2026.10.19; Office of the Gene Technology Regulator, DIR 199 Questions and answers on licence decision , Data odczytu: 2026.10.19

Od plantacji do sklepu

32 Banany warzywne to około 85% upraw bananów

Według Britanniki banany warzywne, zwane plantanami, to około 85% wszystkich upraw bananów na świecie. Są bardziej skrobiowe od bananów deserowych i je się je po ugotowaniu lub usmażeniu, a banany deserowe na surowo. Niemal wszystkie banany uprawia się i zjada w

tropikach, gdzie są podstawowym pożywieniem. Plantany można też zmielić na mąkę, z której robi się np. kluski fufu.[13]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Banana , Data odczytu: 2026.10.16

33 Dojrzewanie bananów przyspiesza się 1 gazem: etylenem

Do sztucznego przyspieszania dojrzewania bananów używa się 1 gazu: etylenu. Banany na eksport zbiera się, zanim całkiem dojrzeją. Stopień dojrzałości przy zbiorze zależy od odległości od rynku i sposobu transportu. Po dostawie dojrzewanie często przyspiesza się właśnie etylenem. Banany i wiele innych owoców same wytwarzają etylen, który pobudza dojrzewanie.[10][28]

Źródła: Encyclopaedia Britannica, Banana, <https://www.britannica.com/plant/banana-plant>, Data odczytu: 2026.10.16, Data odczytu: 2026.10.16; UC Davis Postharvest Research and Extension Center, Morrelli K. L., Kader A. A., Banana (Specialty) , Data publikacji: 2002.10, Data odczytu: 2026.10.16

34 Poniżej 13 °C banany ulegają uszkodzeniom chłodowym

Banany Cavendish ulegają uszkodzeniom chłodowym, gdy przebywają w temperaturze poniżej 13 °C. Dlatego Centrum Badań Pozbiorczych Uniwersytetu Kalifornijskiego w Davis zaleca przechowywanie i transport bananów w temperaturze 13–14 °C. Wilgotność względna powinna wynosić 90–95%. Do dojrzewania banany umieszcza się w cieplejszym otoczeniu, w temperaturze 15–20 °C.[29]

Źródło: UC Davis Postharvest Research and Extension Center, Banana (Cavendish) , Data odczytu: 2026.10.19

35 Dojrzały banan zawiera do 22% węglowodanów

Dojrzały banan zawiera do 22% węglowodanów i dużo błonnika, potasu, manganu oraz witamin B6 i C. Banany deserowe je się najczęściej na surowo, ale można je też smażyć, rozgniatać do ciast i puddingów albo dodawać do muffinów i chleba. Jadalne są również kwiaty bananowca, popularne w kuchni Chin i Wietnamu.[13]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Banana , Data odczytu: 2026.10.16

Banany w nauce i przemyśle

36 Z bananowca można zrobić co najmniej 4 rzeczy poza jedzeniem

Bananowiec ma co najmniej 4 zastosowania poza jedzeniem. Duże, giętkie liście służą do zawijania, gotowania na parze i przechowywania potraw, a nawet jako talerze. Z pozornego pnia pozyskuje się mocne włókna, z których zwłaszcza w Japonii i innych krajach Azji wyrabia się tkaniny, liny, maty i papier. Suszone liście nadają się na pokrycia dachów, a ze skórek bananów produkuje się biodegradowalne folie do pakowania żywności.[13]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Banana , Data odczytu: 2026.10.16

37 Filipiny dostarczają 85% światowego włókna abaki

Abaka (*Musa textilis*), roślina z rodzaju bananowców znana też jako konopie manilskie, daje włókno, którego 85% światowej produkcji pochodzi z Filipin. Jej włókno jest bardzo wytrzymałe na rozciąganie i zginanie, a przerabia się je m.in. na masę celulozową, liny, tkaniny i przędzę. Największą powierzchnię upraw abaki na Filipinach ma region Bicol: 41,01 tys. ha w 2025 r.[30]

Źródło: Philippine Council for Agriculture, Aquatic and Natural Resources Research and Development (PCAARRD), Abaca , Data odczytu: 2026.10.19

38 Enset, krewny banana, żywi w Etiopii 20 mln ludzi

Enset (*Ensete ventricosum*), olbrzymia roślina zielna podobna do banana, żywi w Etiopii 20 mln ludzi, czyli ponad 1/6 mieszkańców kraju. Roślina dorasta do 10 m wysokości. Je się głównie miękki środek pozornego pnia i korzeń, które rozdrabnia się i zakopuje w ziemi nawet na 2 lata. Według ogrodów Kew 60 roślin wystarcza, by wyżywić 5-osobową rodzinę przez rok.[31]

Źródło: Royal Botanic Gardens, Kew, Enset , Data odczytu: 2026.10.19

39 W 2008 r. opisano niebieskie świecenie dojrzałych bananów

W 2008 r. badacze z Uniwersytetu w Innsbrucku i Columbia University opisali niebieską luminescencję dojrzewających bananów w świetle UV. Świecą żółte, dojrzałe banany, a zielone nie. Blask pochodzi od bezbarwnych, fluoryzujących produktów rozpadu chlorofilu, które gromadzą się w skórce. Według autorów wiele zwierząt jedzących banany widzi światło UV, więc blask może sygnalizować im dojrzałość owocu.[32]

Źródło: ScienceDaily (Wiley-Blackwell), Ripening Bananas Glow An Intense Blue Under Black Light (Moser S. i in., Angewandte Chemie International Edition, <https://doi.org/10.1002/anie.200803189>) , Data publikacji: 2008.10.21, Data odczytu: 2026.10.19

40 Skórka banana obniża tarcie do około 0,07

W 2012 r. japońscy naukowcy zmierzili, że współczynnik tarcia buta na skórce banana leżącej na linoleum wynosi około 0,07. To dużo mniej niż na zwykłych materiałach i podobnie jak na dobrze nasmarowanych powierzchniach. Według relacji Science News skórka jabłka dała wynik około 0,105, a mandarynki 0,225. W 2014 r. badanie zespołu Kiyoshiego Mabuchiego zdobyło Nagrodę Ig Nobla z fizyki.[33][34]

Źródła: Mabuchi K. i in., Frictional Coefficient under Banana Skin , Data odczytu: 2026.10.19; Science News, Banana peel slipperiness wins IgNobel prize in physics , Data publikacji: 2014.09.19, Data odczytu: 2026.10.19

Banany w liczbach

Parametr | Wartość

Odmiany bananów | ponad 1000

Gatunki w rodzaju *Musa* | 88

Światowy eksport bananów w 2024 r. | ok. 19,1 mln ton

Eksport z Ekwadoru w 2024 r. | ok. 5,8 mln ton

Najstarsze ślady uprawy (Nowa Gwinea) | co najmniej 6500 lat

Wysokość pozornego pnia *Musa ingens* | zwykle 15 m

Rekordowa kiść (2001) | 473 banany, 130 kg

Minimalna długość banana w handlu w UE | 14 cm (z wyjątkami)

Najniższa bezpieczna temperatura przechowywania | 13 °C

Kraje z potwierdzoną chorobą TR4 | 21

Źródła danych: FAO, Encyclopaedia Britannica, PNAS, Royal Botanic Gardens Kew, Guinness World Records, rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 1333/2011, UC Davis Postharvest Research and Extension Center. Stan na 19 października 2026 r.

Mity i fakty o bananach

FAŁSZ

„Banany rosną na drzewach”

Bananowiec to olbrzymia roślina zielna, a jego „pień” jest pozorny, zbudowany z nasad pochew liściowych.[13]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Banana , Data odczytu: 2026.10.16

FAŁSZ

„Bananowce uprawia się z nasion”

Uprawne banany to bezpłodne klony, a sadi się je z odrostów i fragmentów kłącza.[13]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Banana , Data odczytu: 2026.10.16

FAŁSZ

„Banany w sklepie dojrzały na roślinie”

Banany na eksport zrywa się, zanim całkiem dojrzeją, a dojrzewanie często przyspiesza się po transporcie etylenem.[13]

Źródło: Encyclopaedia Britannica, Banana , Data odczytu: 2026.10.16

CZĘŚCIOWO PRAWDA

„Unia Europejska zakazała sprzedaży krzywych bananów”

Rozporządzenie nr 1333/2011 wymaga, by banany nie miały deformacji ani nienaturalnego wygięcia, ale w klasie I dopuszcza niewielkie, a w klasie II zwykłe wady kształtu.[7]

Źródło: EUR-Lex, Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 1333/2011 , Data odczytu: 2026.10.19

FAŁSZ

„Banany pochodzą z Ameryki Łacińskiej”

Najstarsze ślady uprawy bananów pochodzą z Nowej Gwinei, a do Ameryki przywieźli je Europejczycy z Wysp Kanaryjskich. Największym eksporterem jest dziś Ekwador.[10][5]

Źródła: Encyclopaedia Britannica, Banana, <https://www.britannica.com/plant/banana-plant>, Data odczytu: 2026.10.16, Data odczytu: 2026.10.19; Food and Agriculture Organization of the United Nations, Banana Market Review – Preliminary Results 2024 , Data odczytu: 2026.10.19

Źródła

1. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Bananas, <https://www.fao.org/markets-and-trade/commodities-overview/bananas-tropical-fruits/bananas/en>, Data odczytu: 2026.10.16. Data odczytu: 2026.10.16.
2. Dale J., James A., Paul J.-Y. i in., Transgenic Cavendish bananas with resistance to Fusarium wilt tropical race 4. Wydawca: Nature Communications. Wydanie: t. 8, 2017. Strony: 1496. Adres: <https://doi.org/10.1038/s41467-017-01670-6>. Data publikacji: 2017.11.14. Data odczytu: 2026.10.16.
3. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Banana Market Review – Preliminary Results 2024, <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/560972a9-e34d-44f5-9079-fc1551e0fd69/content>, Data

odczytu: 2026.10.19. Data odczytu: 2026.10.16.

4. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Bananas. Adres:

<https://www.fao.org/markets-and-trade/commodities-overview/bananas-tropical-fruits/bananas/en>. Data odczytu: 2026.10.16.

5. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Banana Market Review – Preliminary Results 2024. Adres:

<https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/560972a9-e34d-44f5-9079-fc1551e0fd69/content>. Data odczytu: 2026.10.19.

6. Komisja Europejska, Study shows positive impact of CAP on the preservation of EU banana production. Adres:

https://agriculture.ec.europa.eu/media/news/study-shows-positive-impact-cap-preservation-eu-banana-production-2022-08-29_en. Data publikacji: 2022.08.29. Data odczytu: 2026.10.19.

7. EUR-Lex, Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 1333/2011. Adres:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011R1333>. Data odczytu: 2026.10.19.

8. Food and Agriculture Organization of the United Nations, First Conference of the World Banana Forum,

<https://www.fao.org/world-banana-forum/about-the-forum/first-conference/en/>, Data odczytu: 2026.10.19. Data odczytu: 2026.10.19.

9. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Banana publications. Adres:

<https://www.fao.org/markets-and-trade/publications/banana/1/en>. Data odczytu: 2026.10.19.

10. Encyclopaedia Britannica, Banana, <https://www.britannica.com/plant/banana-plant>, Data odczytu: 2026.10.16. Data

odczytu: 2026.10.16.

11. Perrier X., De Langhe E., Donohue M. i in., Multidisciplinary perspectives on banana (*Musa* spp.) domestication.

Wydawca: Proceedings of the National Academy of Sciences of the USA. Wydanie: t. 108, nr 28, 2011. Strony: 11311–11318.

Adres: <https://doi.org/10.1073/pnas.1102001108>. Data publikacji: 2011.06.28. Data odczytu: 2026.10.16.

12. UNESCO World Heritage Centre, Kuk Early Agricultural Site. Adres: <https://whc.unesco.org/en/list/887>. Data odczytu:

2026.10.19.

13. Encyclopaedia Britannica, Banana. Adres: <https://www.britannica.com/plant/banana-plant>. Data odczytu: 2026.10.16.

14. Chatsworth House Trust, The Chatsworth banana. Adres:

<https://www.chatsworth.org/news-media/news-blogs-press-releases/the-chatsworth-banana/>. Data publikacji: 2022.07.31. Data odczytu: 2026.10.19.

15. Encyclopaedia Britannica, Banana republic. Adres: <https://www.britannica.com/topic/banana-republic>. Data odczytu:

2026.10.19.

16. Guinness World Records, Largest banana species,

<https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/627895-largest-banana-species>, Data odczytu: 2026.10.19. Data odczytu: 2026.10.19.

17. Guinness World Records, Largest herb. Adres:

<https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/86951-largest-herb>. Data odczytu: 2026.10.19.

18. Royal Botanic Gardens, Kew, Plants of the World Online: *Musa* L.. Adres:

<https://powo.science.kew.org/taxon/urn:lsid:ipni.org:names:327926-2>. Data odczytu: 2026.10.19.

19. Guinness World Records, Largest bunch of bananas. Adres:

<https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/largest-bunch-of-bananas/>. Data odczytu: 2026.10.19.

20. D'Hont A. i in., The banana (*Musa acuminata*) genome and the evolution of monocotyledonous plants. Wydawca:

Nature. Wydanie: t. 488, nr 7410, 2012. Strony: 213–217, Data odczytu: 2026.10.19. Adres:

<https://doi.org/10.1038/nature11241>. Data odczytu: 2026.10.19.

21. Sci.News, Banana Genome Sequenced. Adres: <https://www.sci.news/genetics/article00477.html>. Data publikacji:

2012.07.20. Data odczytu: 2026.10.19.

22. Alliance of Bioversity International and CIAT, International Musa Germplasm Transit Centre. Adres:

<https://alliancebioversityciat.org/es/node/16287>. Data odczytu: 2026.10.19.

23. Instituto Colombiano Agropecuario (ICA), Primer reporte de la marchitez por Fusarium en bananos tipo Cavendish, causada por la Raza 4 tropical, en Colombia. Adres: <https://www.ica.gov.co/getattachment/ICAComunica/PYP/Fusarium-R4T/Primer-reporte-de-la-marchitez-por-Fusarium-en-bananos-tipo-Cavendish-causada-por-la-Raza-4-tropical-en-Colombia.pdf.aspx?lang=es-CO>. Data odczytu: 2026.10.19.
24. Government of the Commonwealth of Dominica, Agriculture officials embark on major quest to control the spread of the Black Sigatoka disease. Adres: <https://www.news.gov.dm/news/news-items/agriculture-officials-embark-on-major-quest-to-control-the-spread-of-the-black-sigatoka-disease>. Data publikacji: 2012.08.02. Data odczytu: 2026.10.19.
25. Food Standards Australia New Zealand, Approval Report A1274: Food derived from disease-resistant banana line QCAV-4. Adres: <https://www.foodstandards.gov.au/sites/default/files/2024-02/A1274%20Approval%20report.pdf>. Data publikacji: 2024.02.16. Data odczytu: 2026.10.19.
26. Office of the Gene Technology Regulator, Notification of licence decision DIR 199. Adres: https://www.ogtr.gov.au/sites/default/files/2024-02/dir199_notification_of_licence_decision.pdf. Data publikacji: 2024.02.16, Data odczytu: 2026.10.19. Data odczytu: 2026.10.19.
27. Office of the Gene Technology Regulator, DIR 199 Questions and answers on licence decision. Adres: https://www.ogtr.gov.au/sites/default/files/2024-02/dir199_questions_and_answers_on_licence_decision.pdf. Data odczytu: 2026.10.19.
28. UC Davis Postharvest Research and Extension Center, Morrelli K. L., Kader A. A., Banana (Specialty). Adres: <https://postharvest.ucdavis.edu/produce-facts-sheets/banana-specialty>. Data publikacji: 2002.10. Data odczytu: 2026.10.16.
29. UC Davis Postharvest Research and Extension Center, Banana (Cavendish). Adres: <https://postharvest.ucdavis.edu/produce-facts-sheets/banana>. Data odczytu: 2026.10.19.
30. Philippine Council for Agriculture, Aquatic and Natural Resources Research and Development (PCAARRD), Abaca. Adres: <https://ispweb.pcaarrd.dost.gov.ph/isp-commodities/abaca/>. Data odczytu: 2026.10.19.
31. Royal Botanic Gardens, Kew, Enset. Adres: <https://www.kew.org/plants/enset>. Data odczytu: 2026.10.19.
32. ScienceDaily (Wiley-Blackwell), Ripening Bananas Glow An Intense Blue Under Black Light (Moser S. i in., Angewandte Chemie International Edition, <https://doi.org/10.1002/anie.200803189>). Adres: <https://www.sciencedaily.com/releases/2008/10/081020093454.htm>. Data publikacji: 2008.10.21. Data odczytu: 2026.10.19.
33. Mabuchi K. i in., Frictional Coefficient under Banana Skin. Wydawca: Tribology Online. Wydanie: t. 7, nr 3, 2012. Strony: 147–151, Data odczytu: 2026.10.19. Adres: <https://doi.org/10.2474/trol.7.147>. Data odczytu: 2026.10.19.
34. Science News, Banana peel slipperiness wins IgNobel prize in physics. Adres: <https://www.sciencenews.org/blog/scicurious/banana-peel-slipperiness-wins-ignobel-prize-physics>. Data publikacji: 2014.09.19. Data odczytu: 2026.10.19.